

Όταν το ΕΔΑΔ ξεπερνά τα όρια: Ένα Δικαστήριο σε τροχιά θεσμικής υπερέκτασης

(Του Δημήτρη Παπαδόπουλου – Δικηγόρου)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δημιουργήθηκε ως μια ασπίδα προστασίας απέναντι στην αυθαιρεσία. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), ως θεματοφύλακός της, όφειλε να παρεμβαίνει μόνο όταν τα εθνικά δικαστήρια αποτυγχάνουν—με τρόπο στοχευμένο, «χειρουργικό» και κατά κανόνα περιορισμένο. Όμως, οι πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου δείχνουν μια σταθερή μετατόπιση προς ένα πιο «ακτιβιστικό» μοντέλο, ένα είδος θεσμικής υπερέκτασης (power grab) που γίνεται πλέον αισθητό σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες.

Η δυναμική ερμηνεία που έγινε... υπερ-ερμηνεία

Η περίφημη θεωρία του «ζωντανού εργαλείου» επέτρεψε στο ΕΔΑΔ να προσαρμόζει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση στις εξελίξεις της κοινωνίας. Όμως, όταν το εργαλείο γίνεται πρόσχημα για τη δημιουργία νέων υποχρεώσεων που δεν υπάρχουν στο κείμενο της Σύμβασης, τότε δεν μιλάμε πλέον για προστασία δικαιωμάτων, αλλά για άσκηση πολιτικής από έδρας.

Υποθέσεις όπως **Hirst v. UK (No. 2)**—που επέβαλε τη χορήγηση δικαιώματος ψήφου σε κρατούμενους—ή **Oliari v. Italy**, που οδήγησε την Ιταλία στην αναγνώριση ενώσεων ομόφυλων ζευγαριών πριν καν ολοκληρωθεί η εσωτερική συζήτηση και πιο πρόσφατα στην **Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland**, όπου κρίθηκε ότι η Ελβετία είχε παραβιάσει τις υποχρεώσεις της λόγω ανεπάρκειας μέτρων για **κλιματική αλλαγή**, χρησιμοποιούνται από κυβερνήσεις ως παραδείγματα «δικαστικής δημιουργικότητας» που υπερβαίνει κατά πολύ τη διακριτική ευχέρεια των κρατών.

Δεν μπορεί πχ το ΕΔΑΔ να υιοθετήσει ρόλο ρυθμιστή περιβαλλοντικής πολιτικής βασιζόμενο ή μετατρέποντας το άρθρο 8 (ιδιωτική ζωή) σε οικολογικό υπερ-άρθρο.

Δεν είναι μόνο οι διαδικασίες, αλλά και το περιεχόμενο πολλών πρόσφατων αποφάσεων που προκαλούν αντιδράσεις. Σε υποθέσεις όπως **M.S.S. v. Belgium and Greece**, το Δικαστήριο διαμόρφωσε νέα δεδομένα για τη μεταναστευτική πολιτική σε ολόκληρη την Ευρώπη, ενώ στην υπόθεση **Bayev v. Russia**, παρενέβη σε ζητήματα κοινωνικής ηθικής που παραδοσιακά αποτελούν πεδίο εθνικών κοινοβουλίων. Ακόμη και ζητήματα υποδομών, όπως στην υπόθεση **Hudorovic v. Slovenia**, αξιολογήθηκαν υπό το πρίσμα της Σύμβασης, σαν να έχει το Δικαστήριο ρόλο σε δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνικές επενδύσεις.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι το Δικαστήριο συχνά μετατρέπεται σε ρυθμιστή δημόσιας πολιτικής, εισερχόμενο σε πεδία όπου οι κυβερνήσεις έχουν δημοκρατική νομιμοποίηση και καλύτερη θεσμική γνώση.

Το “right to hope”: μια δικαστική επινόηση με βαθιά προβληματικές συνέπειες

Μια από τις πλέον χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι η δημιουργία του λεγόμενου “δικαιώματος στην ελπίδα”. Η σειρά υποθέσεων **Vinter and Others v. UK, Murray v. Netherlands, Hutchinson v. UK** και **Matiošaitis and Others v. Lithuania** οδήγησε στην άποψη ότι καμία ισόβια ποινή δεν μπορεί να είναι πραγματικά ισόβια, αλλά πρέπει να υπάρχει «ρεαλιστική προοπτική αποφυλάκισης» — ουσιαστικά επιβάλλοντας στα κράτη ένα όριο περίπου **25 ετών** ακόμη και για τα πιο ειδεχθή εγκλήματα.

Αυτό σημαίνει ότι το ΕΔΑΔ:

- παρεμβαίνει ευθέως στη χάραξη ποινικής πολιτικής,
- περιορίζει τις επιλογές των κοινοβουλίων,
- και υποτιμά τον πόνο των θυμάτων και της κοινωνίας.

Η νομολογία του *right to hope* επηρέασε και την Κύπρο, δημιουργώντας πίεση να θεωρηθεί ότι ακόμη και ένας πληρωμένος δολοφόνος δύο παιδιών ο οποίος αρνείτο να συνεργαστεί με τις δικτυικές αρχές (περίπτωση **Kafkaris v. Cyprus**), διατηρούσε ένα δικαίωμα που **δεν υπάρχει στο κείμενο της Σύμβασης**, αλλά κατασκευάστηκε δικαστικά.

Οι μονομερείς παρεμβάσεις (ex parte) και το πρόβλημα δημοκρατικής λογοδοσίας

Ακόμη πιο ανησυχητική είναι η αυξανόμενη χρήση **προσωρινών μέτρων ex parte** βάσει του Κανόνα 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου. Πρόκειται για αποφάσεις που εκδίδονται χωρίς να ακουστεί το κράτος, συχνά μέσα σε λίγες ώρες, και έχουν άμεση δεσμευτική ισχύ. Έτσι επηρεάζονται σοβαρές κρατικές πολιτικές—από απελάσεις αλλοδαπών έως διαχείριση συνόρων.

Ακόμη και χώρες με ισχυρές δημοκρατικές δομές εκφράζουν έντονο προβληματισμό. Διότι όταν μια διεθνής δικαστική αρχή παρεμβαίνει τόσο γρήγορα, χωρίς ακρόαση, και χωρίς ευρύτερη τεκμηρίωση, υποκαθιστά ουσιαστικά τα εθνικά δικαστήρια και ακυρώνει πολιτικές που έχουν λάβει δημοκρατική νομιμοποίηση.

Η υπόθεση του πολύγαμου Υεμενίτη: ακόμη ένα σύμπτωμα της απορρύθμισης των ορίων του ΕΔΑΔ

Η πρόσφατη υπόθεση με τον Υεμενίτη αιτητή ασύλου, ο οποίος ζητά από τις ολλανδικές αρχές να επιτραπεί η οικογενειακή επανένωση με τα παιδιά του από τις δεύτερη και τρίτη συζύγους του — παρά το γεγονός ότι **η πολυγαμία απαγορεύεται ρητά από το ολλανδικό δίκαιο** — επαναφέρει στο προσκήνιο το perennial ερώτημα: **μέχρι ποιο σημείο μπορεί το ΕΔΑΔ να ανατρέπει τις θεμελιώδεις νομικές και κοινωνικές επιλογές ενός κράτους;**

Η προσφυγή στηρίζεται στο άρθρο 8 ΕΣΔΑ (δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή), με το επιχείρημα ότι η Ολλανδία οφείλει να επιτρέψει την είσοδο των παιδιών, παρά το γεγονός ότι γεννήθηκαν από γάμους που η ολλανδική έννομη τάξη **δεν αναγνωρίζει**. Αν το Δικαστήριο δεχθεί την επιχειρηματολογία αυτή:

- θα δημιουργήσει μια **έμμεση μορφή αναγνώρισης της πολυγαμίας** μέσω του θεσμού της οικογενειακής επανένωσης·
- θα περιορίσει δραστικά το **margin of appreciation** των κρατών στα πιο θεμελιώδη πεδία δημόσιας τάξης·
- θα ανατρέπει την ευρωπαϊκή νομική παράδοση που θεωρεί την πολυγαμία **ασύμβατη με τον πυρήνα της ισότητας των φύλων και της οικογενειακής δομής**.

Ακόμη πιο προβληματικό είναι ότι ανοίγει ο δρόμος για ένα είδος **έμμεσης νομιμοποίησης πολυγαμικών οικογενειακών σχημάτων**, μέσα από το αρχέτυπο των παιδιών που “νομιμοποιούν” την είσοδο πολλαπλών συζύγων. Εφόσον τα παιδιά εισέλθουν πρώτα, οι σύζυγοι θα μπορούν να προβάλλουν παράγωγα δικαιώματα — μια μορφή παράκαμψης του νόμου μέσω της νομολογίας.

Πρόκειται για ακόμη μια περίπτωση όπου το ΕΔΑΔ καλείται να αποφασίσει όχι απλώς για ένα ατομικό δικαίωμα, αλλά για το **μέλλον της κοινωνικής και νομικής αρχιτεκτονικής των ευρωπαϊκών κρατών**. Ένα Δικαστήριο που ήδη κατηγορείται για “δικαστικό ακτιβισμό” κινδυνεύει να βρεθεί —και πάλι— στο επίκεντρο μιας συζήτησης για το κατά πόσο επιχειρεί να επιβάλει μια ενιαία κοινωνική φιλοσοφία στα 46 κράτη μέλη, ανεξαρτήτως των δημοκρατικών τους επιλογών.

Για χώρες όπως η Κύπρος, όπου η έννοια της οικογένειας παραμένει στενά συνδεδεμένη με την κοινωνική σταθερότητα, τέτοιες αποφάσεις μπορούν να θεωρηθούν όχι απλώς προβληματικές αλλά **εξαιρετικά επικίνδυνες**, καθώς υποσκάπτουν το δικαίωμα των κρατών να καθορίζουν τις δικές τους κοινωνικές δομές.

Γιατί “σοβαρές χώρες” εξετάζουν πλέον την αποχώρηση ή την αναθεώρηση της θέσης τους

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου τα τελευταία έτη έχει αναπτυχθεί σοβαρός δημόσιος διάλογος—σε κυβερνητικό και δικαστικό επίπεδο—περί ενδεχόμενης **αποχώρησης από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση ή ριζικής επανεξέτασης του δεσμευτικού χαρακτήρα των αποφάσεων του ΕΔΑΔ**, ιδίως μετά τις παρεμβάσεις του Δικαστηρίου σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής και δημόσιας τάξης. Ήδη το Συντηρητικό Κόμμα αλλά και το Reform UK έχουν δηλώσει ότι σε περίπτωση εκλογής τους θα αποχωρήσουν.

Αντίστοιχα, σε κράτη όπως η Γαλλία και η Ελβετία, έχουν καταγραφεί έντονα κοινοβουλευτικά και δικαστικά σχόλια ως προς το κατά πόσο το ΕΔΑΔ υπερβαίνει τα όρια της αρχής της επικουρικότητας και υποσκάπτει την εθνική κυριαρχία σε καίριους τομείς.

Ένα ακόμη στοιχείο που τροφοδοτεί την κριτική είναι η **σύνθεση του Δικαστηρίου**. Πολλοί από τους σημερινούς δικαστές προέρχονται κυρίως από τον ακαδημαϊκό χώρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων—όχι από δικαστικές ή εισαγγελικές υπηρεσίες, ούτε από πρακτική καθημερινή άσκηση δικηγορίας.

Αυτό δεν είναι από μόνο του αρνητικό. Αλλά όταν η πλειοψηφία των Δικαστών του ΕΔΑΔ βλέπει τον κόσμο μέσα από θεωρητικά σχήματα και όχι μέσα από την πολυπλοκότητα της πραγματικής ζωής, τότε αναπόφευκτα υπάρχει αδυναμία κατανόησης των περιορισμών και πρακτικών δυσκολιών της διοίκησης και υπάρχει μια τάση για αφηρημένες κρίσεις απομονωμένες από την πραγματικότητα της ζωής.

Έτσι εξηγούνται πολλές αποφάσεις που μοιάζουν αποκομμένες από τις επιχειρησιακές πραγματικότητες των κρατών, ιδιαίτερα σε μικρές χώρες όπως η Κύπρος.

Η κυπριακή εμπειρία

Η Κύπρος έχει επίσης βιώσει τα τελευταία χρόνια παρεμβάσεις του ΕΔΑΔ σε ζητήματα ποινικής διαδικασίας και ανακρίσεων που δημιουργούν εύλογους προβληματισμούς. Σε πρόσφατες υποθέσεις, το Δικαστήριο επενέβη σε πρακτικές ανάκρισης και λήψης μαρτυρίας, κρίνοντας ελλείψεις που ήδη αποτελούσαν αντικείμενο ενδοκρατικής δικαστικής διαχείρισης και αξιολόγησης.

Αντί το ΕΔΑΔ να λειτουργεί επικουρικά, βρέθηκε να υπεισέρχεται σε ζητήματα πρακτικής εφαρμογής της ποινικής διαδικασίας — σε απόσταση από τις δυσκολίες στην καθημερινότητα των αρχών επιβολής του νόμου.

Το πρόβλημα στην Κύπρο δεν είναι μόνο το περιεχόμενο ορισμένων αποφάσεων του ΕΔΑΔ, αλλά και **ο τρόπος με τον οποίο τις υποδεχόμαστε**. Αντί για ψύχραιμη, τεχνοκρατική ανάγνωση και νηφάλια αξιολόγηση, κυριαρχεί ο θόρυβος και η υπερβολή. Την επομένη κάθε απόφασης βλέπουμε συνήθως πομπώδεις τίτλους του τύπου **«Χαστούκι από το ΕΔΑΔ»** και αμέσως μετά αρχίζει η πολιτική εργαλειοποίηση από λαϊκιστές κάθε απόχρωσης. Έτσι, αντί να εντοπίζουμε τι πράγματι πρέπει να διορθωθεί και πού δικαιούμαστε να διαφωνήσουμε, καλλιεργείται μια γενικευμένη εντύπωση κατάρρευσης, η οποία τελικά αποδυναμώνει και κλονίζει την εμπιστοσύνη του κοινού στο νομικό και δικαστικό μας σύστημα.

Σε πολλές χώρες όπως η Γαλλία και το Βέλγιο, οι αποφάσεις τυγχάνουν απλού υπηρεσιακού χειρισμού από τις Εισαγγελικές και Δικαστικές Αρχές και δεν γίνεται κάθε φορά ντόρος στα ΜΜΕ. Εάν υπάρχει κάτι προς διόρθωση, το πράττουν αλλά εάν διαφωνούν απλά, πληρώνουν το πρόστιμο και τις αγνοούν και δίδουν μηδαμινή βαρύτητα στο ratio της Απόφασης.

Η υπόθεση Demopoulos: βαθιά πληγή για την Κύπρο

Η απόφαση **Demopoulos and Others v. Turkey** όπου το ΕΔΑΔ αναγνώρισε την “Immovable Property Commission” (IPC) του κατοχικού καθεστώτος ως «αποτελεσματικό ένδικο μέσο», υποχρεώνοντας τους Ελληνοκύπριους πρόσφυγες να προσφεύγουν σε ένα όργανο υπό πλήρη τουρκική διοικητική και πολιτική επιρροή, ήταν μια στιγμή όπου το ΕΔΑΔ επέλεξε την διαχειριστική ευκολία έναντι της διεθνούς νομιμότητας.

Τα γεγονότα των τελευταίων μηνών το αποδεικνύουν. Ελληνοκύπριοι που επισκέφθηκαν τις περιουσίες τους στα κατεχόμενα για να **συλλέξουν στοιχεία** προς χρήση ενώπιον της IPC —ακριβώς όπως απαιτεί το ΕΔΑΔ— **συνελήφθησαν παράνομα από τις κατοχικές αρχές**.

Συνελήφθησαν εκδικητικά ώστε να τους στερηθεί το δικαίωμα συλλογής στοιχείων για στήριξη των αποζημιώσεων που ζητούσαν.

Αυτό αποδεικνύει ότι η **IPC δεν ήταν ασφαλές ή αξιόπιστο ένδικο μέσο**, όπως εσφαλμένα έκρινε το ΕΔΑΔ και ότι η απευθείας πρόσβαση στο ΕΔΑΔ **θα έπρεπε να είχε παραμείνει ανοιχτή**.

Η θεωρητική προσέγγιση του Δικαστηρίου υποτίμησε τη σκληρή πραγματικότητα της κατοχής και εξέθεσε και εκθέτει τους Ελληνοκύπριους σε κινδύνους.

Ο ρόλος του Κύπριου δικαστή – πρόσφατη Νομολογία που αφορά την Κύπρο

Ο ρόλος του δικαστή από το κράτος κατά του οποίου εκκρεμεί μια υπόθεση είναι να λειτουργεί ως «γέφυρα» ανάμεσα στο ΕΔΑΔ και την τοπική νομική αλλά και κοινωνική πραγματικότητα. Οφείλει να μεταφέρει με δίκαιο και ισορροπημένο τρόπο τα δεδομένα της κυπριακής ζωής, τις ιδιαιτερότητες του συστήματος, τις αντικειμενικές δυσκολίες και την κουλτούρα της χώρας. Δεν βρίσκεται εκεί για να «εκπροσωπεί» την πατρίδα του ούτε για να την υπερασπίζεται άκριτα – κάτι τέτοιο θα έπληττε την ανεξαρτησία του. Ο λόγος όμως που προβλέπεται πάντοτε η παρουσία εθνικού δικαστή είναι ακριβώς για να εισφέρει στο Δικαστήριο τη γνώση της τοπικής κουλτούρας και του εθνικού νομικού συστήματος.

Δυστυχώς ένα ζήτημα που συζητείται όλο και πιο έντονα στον νομικό κόσμο της Κύπρου είναι το γεγονός ότι ο δικός μας δικαστής, σε σημαντικό αριθμό πρόσφατων υποθέσεων, **όχι μόνο δεν υπερασπίστηκε τις ιδιαιτερότητες της κυπριακής έννομης τάξης και των θεσμών, αλλά μάλιστα μειοψήφησε ή τοποθετήθηκε εναντίον των κυπριακών θέσεων.**

Σε περιπτώσεις όπου άλλοι δικαστές —ακόμη και μη Κύπριοι— αναγνώριζαν:

- τις πραγματικές συνθήκες της κυπριακής διοίκησης,
- τα όρια και τις δυσκολίες ενός μικρού κράτους,
- και το πλαίσιο ασφάλειας που είναι μοναδικό στην Ευρώπη λόγω της κατοχής,

ο Κύπριος Δικαστής είτε τα υποβάθμισε είτε τα παρέβλεψε, ευθυγραμμιζόμενος πάντοτε με την αυστηρότερη επιλογή.

N.T. v. Cyprus

Η απόφαση *N.T. v. Cyprus* αποτελεί άλλο ένα παράδειγμα του πώς το ΕΔΑΔ υπερβαίνει, κατά τρόπο προβληματικά επεκτατικό, τα όρια της επικουρικότητάς του, λειτουργώντας σαν ένα υπερ-εισαγγελικό και υπερ-ανακριτικό όργανο που αναδιατυπώνει εκ των υστέρων τις αξιολογήσεις των εθνικών αρχών. Το Δικαστήριο αποδίδει στην Κύπρο «προκατάληψη», «σεξιστικά στερεότυπα» και «αποτυχία εκτίμησης της μη συναίνεσης» χωρίς να λάβει επαρκώς υπόψη τις πραγματικές δυσκολίες ενός ερευνώμενου συμβάντος **δέκα χρόνια μετά**, την απουσία άμεσων αποδεικτικών στοιχείων και τη σύγκρουση μαρτυριών που εύλογα οδήγησαν σε prosecutorial discretion.

Μάλιστα, το ΕΔΑΔ αξιολογεί εκ των υστέρων την εισαγγελική κρίση σαν να είχε το ίδιο πλήρη εικόνα των αποδεικτικών περιορισμών, επιβάλλοντας μια σχεδόν απόλυτη υποχρέωση δίωξης, ανεξαρτήτως πρακτικότητας. Πρόκειται για χαρακτηριστική

περίπτωση όπου το Δικαστήριο **υπερεκτείνει την έννοια των θετικών υποχρεώσεων** σε βαθμό που ουσιαστικά ακυρώνει την ευχέρεια των εθνικών αρχών στην απόδειξη, στη διερεύνηση και στη στάθμιση της αξιοπιστίας — μετατοπίζοντας το κέντρο βάρους από την εθνική κυριαρχία προς μια δικαστική επιτήρηση που ξεπερνά την αναλογικότητα.

Δυστυχώς, το ΕΔΑΔ επέλεξε να χρησιμοποιήσει υπερβολικά φορτισμένη γλώσσα σε βάρος των ανακριτικών αρχών ενός κυρίαρχου ευρωπαϊκού κράτους, σε βαθμό που ο λόγος του παύει να θυμίζει διεθνές δικαστήριο και προσομοιάζει περισσότερο με ανακοίνωση ακτιβιστικής καμπάνιας τύπου “#MeToo”, παρά με νηφάλια και ισορροπημένη δικαστική κρίση.

Xenofontos and Others (Skordeli) v. Cyprus

Η μειοψηφία του Κύπριου Δικαστή στην υπόθεση *Xenofontos and Others v. Cyprus* στηρίζεται σε μια απόλυτη, θεωρητική θέση ότι κάθε καταδίκη που βασίζεται καίρια σε μαρτυρία συνεργού-μάρτυρα είναι εγγενώς άδικη, θέση που δεν ανταποκρίνεται ούτε στη νομολογία ούτε στο κείμενο του άρθρου 6. Παραγνωρίζει το γεγονός ότι στην υπόθεση αυτή υπήρξαν εκτεταμένες δικονομικές εγγυήσεις (πολυήμερη αντεξέταση, δικαστική αυτο-προειδοποίηση, έλεγχος από Ανώτατο Δικαστήριο) και επιχειρεί να τις ακυρώσει συνολικά ως ανεπαρκείς, χωρίς συγκεκριμένη ένδειξη αυθαιρεσίας ή κατάχρησης εξουσίας. Έτσι, αντί να λειτουργεί ως συνετή κριτική της πλειοψηφίας, καταλήγει να προωθεί μια προσωπική “καθαρολογική” θεωρία περί δίκαιης δίκης, η οποία αν εφαρμοζόταν γενικά θα παρέλυε την αντιμετώπιση σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος σε όλα τα κράτη-μέλη.

Sakkou v. Cyprus

Η μειοψηφούσα γνώμη του Κύπριου Δικαστή στην υπόθεση ***Sakkou v. Cyprus*** αποτυπώνει για ακόμη μία φορά μια υπερβολικά θεωρητική και άκαμπτη προσέγγιση, η οποία αγνοεί τις πραγματικές συνθήκες διεξαγωγής της δίκης και υποβαθμίζει την ουσιαστική αξιολόγηση των αποδείξεων από τα κυπριακά δικαστήρια. Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία του ΕΔΑΔ δέχθηκε πως υπήρξε επαρκής διασταύρωση και δικαστικός έλεγχος της μαρτυρίας του συνεργού, ο Κύπριος Δικαστής υιοθέτησε μια δραματοποιημένη αφήγηση περί «θεμελιώδους μόλυνσης» της διαδικασίας, υποστηρίζοντας ότι σχεδόν οποιαδήποτε καταδίκη βασισμένη σε μαρτυρία συνεργού συνιστούσε αυτόματα άδικη δίκη.

Η θέση αυτή όχι μόνο έρχεται σε αντίθεση με τη νομολογία του ίδιου του ΕΔΑΔ, αλλά υπονοεί —χωρίς πραγματικά στοιχεία— ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ αρχών και μάρτυρα, απλώς και μόνο επειδή η ποινή του τελευταίου τελικά ανεστάλη. Το αποτέλεσμα είναι μια

μειοψηφία που **δεν εκπροσωπεί τις ιδιαιτερότητες του κυπριακού συστήματος**, ούτε την προσεκτική στάθμιση που έκαναν τα εθνικά δικαστήρια, αλλά μια ιδεολογική εμμονή που παρουσιάζει την κυπριακή ποινική διαδικασία ως θεσμικά προβληματική, χωρίς να τεκμηριώνεται τέτοιο συμπέρασμα.

Souroullas Kay and Zannettos v. Cyprus

Και πάλι η **μειοψηφούσα γνώμη** του Κύπριου Δικαστή στην υπόθεση **Souroullas Kay and Zannettos v. Cyprus** αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα υπερβολικά θεωρητικού, αποκομμένου και ριζικά μη πρακτικού νομικού φορμαλισμού, που αγνοεί πλήρως τις συνθήκες ενός σύνθετου ποινικού φακέλου και την εκτεταμένη αξιολόγηση αποδείξεων από τα κυπριακά δικαστήρια.

Παρότι η πλειοψηφία του ΕΔΑΔ έκρινε ότι η διαδικασία ήταν συνολικά δίκαιη και ότι υπήρξαν πολλές δικονομικές εγγυήσεις, ο Κύπριος Δικαστής υιοθέτησε την ακραία θέση ότι **οποιαδήποτε χρήση μαρτυρίας συνεργού “μολύνει” εξ ορισμού ολόκληρη τη δίκη**, μετατρέποντας το άρθρο 6 σε ένα απόλυτο, άκαμπτο δόγμα που δεν προβλέπεται από τη Σύμβαση. Με εκτενείς θεωρητικές αναφορές και ιδεολογικές κρίσεις, η μειοψηφία καταλήγει ότι η δίκη ήταν άδικη όχι επειδή υπήρχαν πραγματικές δικονομικές πλημμέλειες, αλλά επειδή ο ίδιος υιοθετεί ένα **ιδιωτικό, προσωπικό “normative theory”** που δεν εφαρμόζει ποτέ το ΕΔΑΔ. Έτσι, αντί να ενισχύσει την κατανόηση της κυπριακής πραγματικότητας, η γνώμη του παρουσιάζει το κυπριακό σύστημα ως θεσμικά ανεπαρκές και τις εθνικές δικαστικές κρίσεις ως αναξιόπιστες — μια στάση που αντικειμενικά **βλάπτει την Κύπρο**, χωρίς να στηρίζεται σε πραγματικές πλημμέλειες της διαδικασίας.

Loucaides v. Cyprus

Η απόφαση της πλειοψηφίας στην υπόθεση *Loucaides v. Cyprus* αποτελεί ακόμη ένα παράδειγμα μιας **επικίνδυνης διολίσθησης του ΕΔΑΔ προς μια υπερβολικά επεμβατική προσέγγιση**, που θυμίζει έντονα τη θεωρητική, αποκομμένη από την πραγματικότητα λογική που προωθούσε συστηματικά ο Κύπριος Δικαστής. Αντί να σεβαστεί την αρχή της επικουρικότητας και τον αυστηρά περιορισμένο ρόλο του Δικαστηρίου, η πλειοψηφία παρεμβαίνει ουσιαστικά στην εκτίμηση των γεγονότων και του δικαίου από τα κυπριακά δικαστήρια — ακριβώς το είδος παρέμβασης που η Σύμβαση απαγορεύει.

Αντίθετα, η **μειοψηφία των δικαστών Krenc και Seibert-Fohr**, προερχόμενων από δύο χώρες με βαθιά νομική παράδοση προστασίας των δικαιωμάτων (**Βέλγιο και Γερμανία**), προσφέρει μια νηφάλια, συνεπή και σε πλήρη αρμονία με τη νομολογία του ΕΔΑΔ τοποθέτηση. Με απόλυτη καθαρότητα εξηγούν ότι το Δικαστήριο δεν πρέπει να

μετατρέπεται σε “τεταρτοβάθμιο εφετείο”, ούτε να ακυρώνει τη λογική και τεκμηριωμένη κρίση των εθνικών δικαστηρίων όταν δεν υπάρχει αυθαιρεσία ή παραλογισμός.

Η προσέγγισή τους δεν είναι πολιτική· είναι θεσμικά ορθή, πιστή στο γράμμα και το πνεύμα της Σύμβασης και απαλλαγμένη από την υπερβολική θεωρητικοποίηση και “υπερ-προστατευτισμό” που χαρακτηρίζει ορισμένες πρόσφατες πλειοψηφίες.

Constantinou and Others v. Cyprus

Πιο πρόσφατο παράδειγμα η πολύ πρόσφατη υπόθεση **Constantinou and Others v. Cyprus**. Η μειοψηφούσα γνώμη του Δικαστή μας αποτελεί και πάλι μια εξαιρετικά δυσμενή και επιζήμια παρέκκλιση, τόσο για την εικόνα της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώπιον του ΕΔΑΔ όσο και για την αντίληψη που οι ξένοι δικαστές σχηματίζουν για το κυπριακό συνταγματικό σύστημα.

Ο Κύπριος Δικαστής υιοθετεί έναν **ακραίο νομικό μονόλογο**, θεμελιωμένο σε μια ιδεαλιστική – και ουσιαστικά ανεφάρμοστη – ανάγνωση του άρθρου 23 του Συντάγματος. Από την αρχή της γνώμης του χαρακτηρίζει την υπόθεση ως «**landmark case**» και στη συνέχεια επιτίθεται στη λογική της πλειοψηφίας με γλώσσα που θυμίζει περισσότερο πανεπιστημιακή διάλεξη παρά απόφαση διεθνούς δικαστή.

Χαρακτηριστικές είναι οι επαναλαμβανόμενες μομφές του ότι οι περικοπές μισθών και συντάξεων συνιστούν «**ουσιώδη και οριστική στέρηση ιδιοκτησίας**», γι’ αυτό και θεωρεί ότι έπρεπε να αντιμετωπιστούν ως “**partial compulsory acquisition**” – δηλαδή σαν να έκανε η Κυπριακή Δημοκρατία... απαλλοτρίωση κινητών! Ένα επιχείρημα νομικά υπερβολικό, πρακτικά ανεφάρμοστο.

Ακόμη χειρότερα, ο Κύπριος Δικαστής φτάνει στο σημείο να κατηγορεί το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου ότι υιοθέτησε «**μία παράλογη και συνταγματικά ασύμβατη ερμηνεία**». Τέτοιες διατυπώσεις όχι μόνο δεν εξηγούν την κυπριακή πραγματικότητα στους συναδέλφους του – που είναι ο θεσμικός ρόλος ενός εθνικού δικαστή σε διεθνές σώμα – αλλά **υπονομεύουν ευθέως την αξιοπιστία της χώρας του** ενώπιον του ίδιου του Δικαστηρίου.

Φανταστείτε εάν τέτοια προσέγγιση **υιοθετείτο το 1974**, που λίγο μετά την εισβολή η ΚΔ αναγκάστηκε να μειώσει δραστικά τους μισθούς των Δημοσίων Υπαλλήλων για να επιβιώσει το κράτος, δηλαδή σε μια εποχή που ο μισός πληθυσμός φιλοξενείτο σε αντίσκηνα.

Η ανάγκη επιστροφής σε “χειρουργικές” παρεμβάσεις

Δεν χρειάζεται κανείς να είναι «αντίπαλος» της Σύμβασης για να ανησυχεί. Το ΕΔΑΔ είναι ένας πολύτιμος θεσμός. Αλλά για να παραμείνει τέτοιος, πρέπει να σεβαστεί τα όριά του. Να παρεμβαίνει όταν πραγματικά χρειάζεται, όχι όταν θέλει να αναδιαμορφώσει κοινωνικές ή πολιτικές επιλογές. Να λειτουργεί ως δικαστήριο, όχι ως ανεπίσημος ευρωπαϊκός νομοθέτης.

Αλλιώς, ο κίνδυνος δεν είναι απλώς η κριτική. Είναι ότι περισσότερα κράτη θα αρχίσουν να αμφισβητούν τη δέσμευσή τους στη Σύμβαση. Και τότε, το ευρωπαϊκό οικοδόμημα προστασίας των δικαιωμάτων θα βρεθεί μπροστά στη σοβαρότερη κρίση της ιστορίας του.

Το ΕΔΑΔ πρέπει να επανέλθει στον **μετρημένο, επικουρικό, προσεκτικό** και βαθιά συνειδητοποιημένο ρόλο του, για τις πραγματικές συνθήκες στα κράτη που καλείται να κρίνει.

Ο διορισμός του νέου Κύπριου δικαστή — ο οποίος ήδη καθυστερεί αδικαιολόγητα — πρέπει να αποτελέσει μια προσεκτική και απολύτως υπεύθυνη επιλογή. Χρειάζεται ένα πρόσωπο με ουσιαστική **πρακτική εμπειρία** και όχι μόνο θεωρητική κατάρτιση· κάποιον που να γνωρίζει σε βάθος την κυπριακή πραγματικότητα: το νομικό μας σύστημα, τις εγγενείς δυσκολίες και τους περιορισμούς των Δικαστικών και Διωκτικών Αρχών, καθώς και την ιδιαίτερη κουλτούρα και τις ευαισθησίες της τοπικής κοινωνίας. Μόνο έτσι ο νέος δικαστής θα μπορέσει να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στον ρόλο του στο ΕΔΑΔ και να μεταφέρει, με θεσμική επάρκεια και νηφαλιότητα, την πραγματικότητα της χώρας μας στο Δικαστήριο.